

Foto: Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Finn Olars loftbod

Finn Olars loftbod ligger i byn Holsåker i Gagnefs kommun och har dendrodaterats till sent 1500-tal. Loftboden utgör en god representant för Dalarnas timmerhuskultur. Finn Olars loftbod byggnadsminnesförklarades 2018.

Beskrivning

Historik

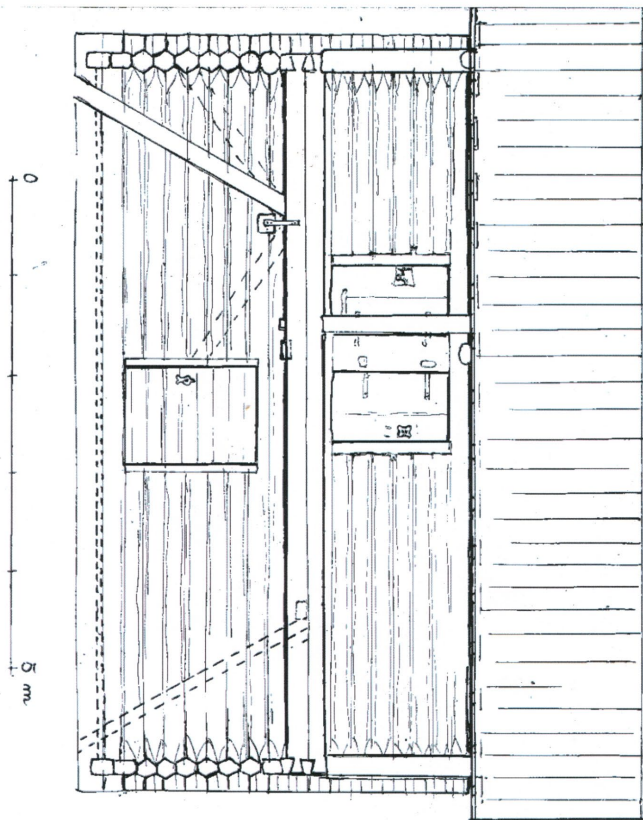
Finn Olars loftbod har kunnat dateras till andra hälften av 1500-talet. Den liggtimrade loftboden representerar den traditionella timmerhuskultur som är karaktäristisk för Dalarna. Under 2014 startade representanter från Dala-Floda en loftbods kommitté med syfte att rädda loftboden från försäljning och eventuell flytt/rivning.

I timmerhuskulturens månghussystem hade loftboden funktion som förrådsbyggnad för livsmedel, ved, kläder och textilier. En loftbod byggdes i två våningar efter ett cellsystem. Förbindelsen mellan rummen på övervåningen ordnades därför med en utanpåliggande svalgång. Övervåningen användes sommartid för övernattning vilket också har gett upphov till benämningen Nasstu, ”nattstuga”.

De äldsta bevarade timmerhusen i Sverige är nästan undantagslöst olika typer av förrådsbyggnader. Det är i dessa byggnader vi kan avläsa kunskapen och färdigheten i medeltidens timmerbyggnadskonst. Att döma av det bevarade materialet är loftboden en klart yngre byggnadstyp som tillhör 1500-talet och senare perioder. Loftboden bör ha väckt stor uppmärksamhet som byggnadstyp som de första tvåvåningshusen på gårdarna.

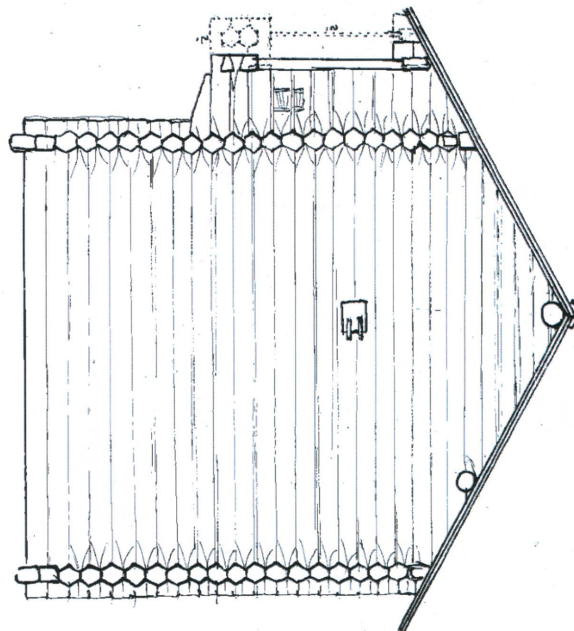
I Sverige finns 13 loftbodar skyddade enligt 3 kap i kulturmiljölagen. Fem av dessa finns i Dalarna. Tre är uppförda under 1800-talet, sex under 1700-talet och ett under 1600-talet. Ett är också uppförd under 1500-talet och hopbyggd med den skyddade loftboden på Siljansgården i Tällberg som uppfördes som härbre 1333.

1941 dokumenterades Finn Olars loftbod av Olle Homman, konstnär och hembygdsforskare från Mockfjärd. Ritningarna förvaras idag på Nordiska museet.

Hölsåkers
Finnsåkers

Svalgångsloftet på
gårdens östsida.
Västra långsida. och
södra gaveln.
Kring den nuvarande
trappan synes urhug
i väggen för taket
en hallarhals som
revs innan loftet
hitflyttat. Trappan
aldre plats var vid
högra hörnet vilken
är utprickat på rit-
ningen.

NORDISKA MUSEETS AR
E.U. 19613

Olle Homan 1942.31 J

Figur 1. Olle Hommans uppmättningsritningar, loftbodens västra långsida och södra gavel. Nordiska museet.

16. (3)

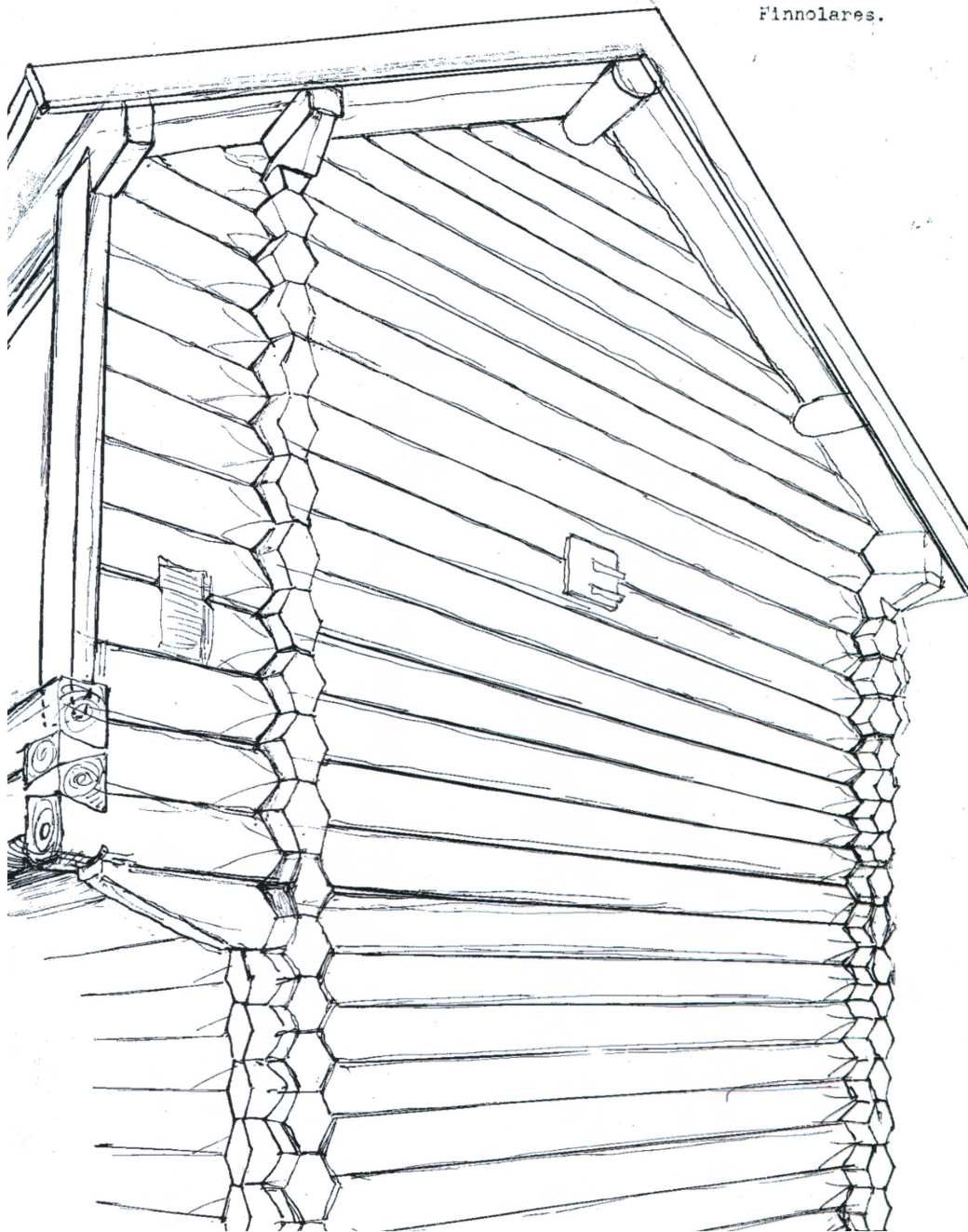
svalgångsloftets sydgavel.
Lucka med gångjärn i övre våningen
och på svalgångsutskottet syns ett
urtag för väggband e.d. på ett hus
som en gång stått mot loftsgaveln.

DALARNA

Floda sn

Holsäker

Finnolares.

Figur 2. Lofbodens sydgavel med lucka med gångjärn samt urtag för väggband. Nordiska museet.

Miljö

Många gårdar i Holsåker har välbevarade månghussystem och bebyggelsen är tät kring den gamla bygatan. Byn, tillsammans med Dala-Floda kyrkby, är utpekad av Dalarnas museum som ett område med stort kulturhistoriskt och miljömässigt värde.

Figur 3. Bymiljö i Holsåker. Foto: Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Byggnad

Loftboden är uppförd med barkat liggande rundtimmer och försedd med svalgång och utanpåliggande trapp. Knutskallarna är rundat sexkantiga med starkt sluttande sidor, en knuttyp vanlig under medeltiden. Dörren till ett av de två svalgångsrummen har lås av gotisk typ. Under 1860-talet bilades stockarna och boden timrades om.

Loftbodens tak är idag täckt med tvåkupigt lertegel på en åstakskonstruktion, med en ryggås och två sidoåsar. På åsarna ligger sparrar glest placerade i samma riktning som åsarna. Ett fåtal äldre taksparrar finns kvar. Av dessa har ett par borrhål för tränaclar varvid takbräder varit fästade. På sparrarna ligger ett pärttak som fungerat som yttertak innan dagens tegeltäckning.

På mellangåten finns inskurna namnbokstäver tolkade som "Britta AndersDotter", "Karin AndersDotter" och "Kisti (Kerstin) AndersDotter". Stilen tyder på 1700-tal eller tidigt 1800-tal. Inne i boden återfinns Finn Olofs Olssons namnteckning och året 1877. Där finns också en psalmvers (Svenska Psalmboken 1819, 373 v. 2) skriven med blyerts: "jag är en fattig fånge i denna verlden vrånge som fåret på en ö jag kan ej hädan komma min frihet ej bekomma förrn gud mig låter dö. 1893 16/3".

Loftboden genomgick en dendrokronologisk undersökning 14 januari 2014, genomförd av Torbjörn Axelson. Virket visade sig vara fällt vintern 1558–1559. Detta gör loftboden till den tredje äldsta kända byggnaden i Floda socken, efter tröskladan i Hagen (1538) och Ippis loftbod (1542) från Forsgårdet.

Byggnaden saknar idag funktion och är att betrakta som en överloppsbyggnad. Loftbodskommittén ordnar sporadiska visningar av loftboden under sommarhalvåret.

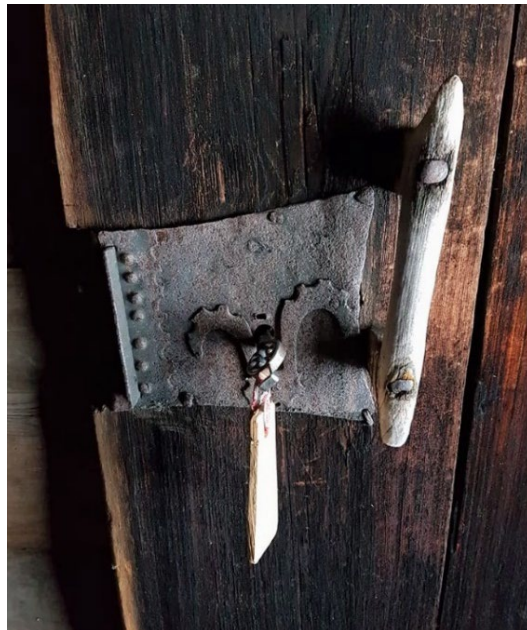
Figur 4. Loftbodens östra långsida. Foto: Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Figur 5. Södra gaveln sedd från Finn Pers väg. Foto: Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Figur 6. (Vä) Inskriptioner. Foto: Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Figur 7. (Hö) Låsskylt av gotisk typ, troligen samtida med boden. Foto: Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Byggnadsminnesförklaring

Motivering till byggnadsminnesförklaringen

Finn Olars loftbod visar hög byggnadsteknisk kvalitet och utgör ett viktigt bidrag till historien om den för svensk byggnadskultur särpräglade timmerhuskulturen i Dalarna. Loftboden är tack vare sin ålder ett viktigt dokument över gången tid och därmed ett ovärderligt referensmaterial gällande byggnadstypen, hantverkskunnande och material. Länsstyrelsen gör därför bedömningen att det är väl motiverat att skydda byggnaden som byggnadsminne.

Skyddsbestämmelser

Skyddsområdet omfattar del av fastigheterna Holsåker 17:9 och Holsåker 17:11 enligt situationsplan bilaga 1.

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas, byggas om eller på annat sätt förändras till sitt yttre.
2. I byggnadens inre får inte göras ingrepp i stomme eller i rumsindelning.
3. I byggnaden får inte göras ingrepp i eller ändring av äldre fast inredning.
4. Byggnaden ska underhållas så att den inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten ska utföras med traditionella byggnadsmaterial och metoder på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
5. Samråd ska ske med länsstyrelsen i frågor som rör vård och underhåll av byggnaden.
6. Det område kring byggnaden som på situationsplanen avgränsas med röd linje skall hållas i ett sådant skick att byggnadsminnets karaktär inte förvanskas. Nybyggnad eller annan anläggning får inte ske inom området utan länsstyrelsens tillstånd.

Om särskilda skäl föreligger för att ändra byggnadsminnet i strid mot skyddsbestämmelserna får länsstyrelsen enligt 3 kap 14§ KML lämna tillstånd till sådana förändringar.

Figur 1. Byggnadsminnets skyddsområde. Ur beslut 2018.04.06.

Administrativa fakta

Kommun: Gagnef

Fastighetsbeteckning: Holsåker 17:9, 17:11

Byggnadsminnesförklaring: 2018.04.06

Tillgänglighet: Kan upplevas som en del av Holsåkers bykärna. Under sommarhalvåret anordnas kurser och evenemang vid loftboden.

[Byggnadsminnesförklaring Finn Olarsloftbod beslut 2018.02.06](#)
[Finn Olars loftbod i Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister](#)